

התוועדות

כבוד קדושת
אדמו"ר מנחם מענדל

זצוקללה"ה נבג"מ זי"ע

שניאורסאהן
מליובאוויטש

יום ב' דחג הסוכות, ה'תש"ל

יוצא לאור לימים ראשונים דחג הסוכות, ה'תשע"ו

יוצא לאור על ידי מערכת

„אוצר החסידים“

ברוקלין, נ.י.

770 איסטערן פארקוויי

שנת חמשת אלפים שבע מאות שבעים ושש לבריאה

שנת הקהל (ופרצת)

שנת המאה וחמישים להסתלקות הילולא של אדמו"ר ה„צמח צדק“

לעילוי נשמת

אמנו מרת ראשא ע"ה

בת הרה"ת ר' ישעי' ז"ל

נפטרה יום ב' דחג הסוכות, ה'תש"ל

אבינו הרה"ת ר' צבי הירש ז"ל

בהרה"ת ר' משה דובער ז"ל

נפטר כ"ג חשוון, ה'תשס"ז

גאנזבורג

ת' נ' צ' ב' ה'

נדפס על ידי ולזכות צאצאיהם

שיחיו לאורך ימים ושנים טובות ובריאות

הוספה

בי"ה. כבי טבת תשט"ו
ברוקלין

הרה"ג הו"ח אי"א נו"נ
מוה"ר יצחק צבי שי

שלום וברכה!

במענה על מכתבו ממוצש"ק, עם המצורף אליו העתק המכתב שקבל מהרב וועסטהיים שי,

הנה כותב הנני עדי"ז להרב מאנ"ש הדר באיטליא. ולשלמות החקירה — כדאי הי, אם באפשרי, להודיע ג"כ מקום הפרדס אשר לפי מכתבו של הנ"ל מוחזק הוא זה כמאה שנים שאינו מורכב. וכן השתלשלות הדברים מאין הוא הבטוחות שכן הוא, ומי מעיד על זה.

ועכ"פ זאת למודעי, אשר גם כל רבני אונגארן אשר בארצות הברית לוקחים (לקחו בשנה העברה, וגם בהשנים שקדמו) רק אתרוגי קלברה.

בטח ישתדל כת"ר בקבלת הידיעות הנ"ל בהקדם ות"ח מראש.

בברכה

בשם כ"ק אדמו"ר שליט"א

א. קווינט, מזכיר

מצילום האגרת.

מוה"ר יצחק צבי: ליברמן, מנשטת. אגרות נוספות אליו — אג"ק חכ"ג אגרת ח'תתלח, ובהנסמן בהערות שם.

כותב הנני עדי"ז להרב מאנ"ש הדר באיטליא: כנראה הכוונה למוה"ר מרדכי הכהן פערלאָו; ולא הגיע לידינו. וראה אגרת אליו — אג"ק ח"א אגרת ג'תקמו (י"ג סיון תשט"ו): "ובהנוגע להאתרוגים, הנה צריך הי' — מבלי לעשות רעש בזה — לנסוע איש מתאים למקום הפרדס, ושיהי' ג"כ אחד היודע בשפת המדינה, וידבר עם בעל הפרדס באופן דמסיה לפי תומו כו". — עוד אגרות אליו בענין אתרוגי איטליא-קלברה — אג"ק ח"ז אגרת בי"ג (ס"א). ח"י אגרת ג'נו. ג'קמט. ח"א אגרת ג'תקז. ג'תשכא. ובכ"מ. — וראה גם אגרות להנמען שנשמנו לעיל.

בס"ד.

פתח דבר

לקראת ימים ראשונים דחג הסוכות הבעל"ט — הננו מוציאים לאור התוועדות יום ב' דחג הסוכות ה'תשל"ל, הנחה בלתי מוגה (תדפיס מתורת מנחם — התוועדות כרך נח).

*

בתור הוספה — מכתב (תדפיס מכרכי אגרות-קודש שמכנינים עתה לדפוס).

*

ויה"ר שנזכה תיכף ומיד ממש לקיום היעוד "הקיצו ורננו גו", ומלכנו נשיאנו בראשם, וישמענו נפלאות מתורתו, "תורה חדשה מאתי תצא".

ועד הנחות בלה"ק

עש"ק האזינו, י"ג תשרי, ה'תשנ"ג,

שנת הקהל (ופרצת)

שנת המאה וחמישים להסתלקות הילולא של אדמו"ר ה"צמח צדק" ברוקלין, נ"י.

©

Published and Copyright 2015 by
LAHAK HANOCHOS INC.

788 Eastern Parkway Suite #408 Brooklyn, New York 11213

Tel. (718) 604-2610

info@lahak.org • http://www.lahak.org

The Kehot Logo is a trademark of Merkos L'inyonei Chinuch.

5776 • 2015

Printed in the United States of America

נדפס באדיבות דפוס
The PrintHouse

538 Johnson Ave. Brooklyn N.Y. 11237

(718) 628-6700

נסדר והוכן לדפוס

על ידי חיים שאול בן חנה

בדפוס „ועד הנחות בלה"ק"

(718) 604-2610

נדפס בסיוע ולזכות יצחק בן לאה וזוגתו רבקה ויקה בת רחל ומשפחתם שיחיו

ע"י רשב"י — שהרי זה ע"ד הקושיא ששואלים ב"חדר"⁷³ כשחוזרים ולומדים פרשת תולדות בכל שנה: מדוע רוצה יצחק שוב לברך את יצחק, לאחר שראה בשנה שעברה שלא כדאי לברכו? ... כי, בכל שנה חוזרים ומתעוררים כל הענינים, ומתחיל סדר חדש בעבודת הבירורים — כפי שהוא מצד שרש הענינים למעלה, וכפי שהוא מצד המטה וכו'.

טו. ונקודת הדברים באותיות פשוטות:

מצד זה שהקב"ה הוא "ארך אפים", יכולה להיות ההשפעה גם ללעו"ז. ועל זה טוענים בנ"י להקב"ה: כבר ניתנו מספיק כחות לאוה"ע, וכבר הגיע הזמן שתהי' מפלה לכל אלו שמנסים לפגוע בירושלים ועם ישראל כו'⁷⁴.

ובשביל זה יש צורך בתוקף של דוד — שעליו אומרים בקידוש לבנה מידי חודש בחדשו: "דוד מלך ישראל חי וקיים"⁷⁵ — שהוא בנה את ציון וירושלים, והוא יפעל ש"כל כלי יוצר עליך לא יצלח", ועד להשלימות שבזה שתהי' ע"י משיח — שילחם מלחמות ה' וינצח⁷⁶.

וע"פ הסדר בענין האושפיזין שיצחק בא כמה ימים לפני דוד — הנה עוד לפני הגאולה, ואפילו לפני אתחלתא דגאולה, תקויים ברכתו של יצחק: "גבור בארץ יהי' זרעו גו' הון ועושר בביתו", שתהי' פרנסה בהרחבה וכו', ובמילא יהי' נקל יותר לדוד לפעול הענין ד"יכוף כל ישראל כו' וילחום מלחמות ה' וינצח ויבנה מקדש במקומו ויקבץ נדחי ישראל".

וכל זה — באופן ש"אין מקרא יוצא מידי פשוטו"⁷⁷, למטה מעשרה טפחים, בחסד וברחמים ובטוב הנראה והנגלה.

[כ"ק אדמו"ר שליט"א נתן לכמה (וביניהם — א' מהעולים החדשים, וא' האורחים מנחלת הר חב"ד) קנקני משקה לחלק בין המסובים שיחיו].

* * *

בס"ד. שיחת יום ב' דחג הסוכות, ה'תש"ל.

בלתי מוגה

כ"ק אדמו"ר שליט"א נטל ידיו הק' לסעודה.

א. כל עניני קדושה — אף שיש בהם חילוקי דרגות מתחילה ועד סוף, מ"מ, הרי הם כולם באחדות ובהתכללות, ש"נעוץ תחלתן בסופן וסופן בתחלתן".¹

ועאכו"כ שכן הוא בנוגע לתורה ומצוות:

במצוות — אף שישנם תרי"ג מצוות, הרי הם כולם בהתכללות, שבכל מצוה כלולים גם כל שאר המצוות, שלכן אמרו ש"העוסק במצוה (איזו מצוה שתהי') פטור מן המצוה"², כיון שבמצוה שאותה מקיים כלולה גם המצוה שפטור ממנה.³

ובתורה — אף שאיתא בגמרא⁴ "אוריין תליתא", ובפרטיות יש חמשה חומשי תורה וכ"ד ספרים, ועד ש"ששים המה מלכות⁵, אלו ששים מסכתות, ושמונים פלגשים אלו הברייתות .. ועלמות אין מספר אלו מימרות האמוראים" (כמבואר במדרש⁶), הרי התורה היא "תורה אחת", וכל חלק שבתורה כלול משאר החלקים.⁷

ולכן נתן הקב"ה את התורה לישראל דוקא כאשר "ויחן שם ישראל", "כאיש אחד בלב אחד"⁸, כמבואר במדרש⁹ שדוקא אז היו ראויים לקבל את התורה, משא"כ בחניות שלפנ"ז, כי, כדי לקבל את התורה יש צורך בענין האחדות, וכאשר "ויחן שם ישראל" הי' אצלם ענין האחדות, הן אצל כל בני" בתור עם, והן אצל כל יחיד מישראל בפני עצמו.

ולכן מדגישים בתוקף הענין של אהבת ישראל, ועד שבנוגע לענין של היפך אהבת ישראל נאמר¹⁰ "נקום נקמת בני ישראל גו' לתת נקמת הוי' במדין", היינו, שזהו ענין שנוגע בשם הוי', כיון שכל עניני פירוד הם מצד הלעו"ז.

(1) ספר יצירה פ"א מ"ז.
 (2) סוכה כה, סע"א. וש"נ.
 (3) ראה תו"מ חנו"ז ע' 364. וש"נ.
 (4) שבת פח, א.
 (5) שה"ש ו, ח.
 (6) כ"ה בתו"א שמות מט, ב. לקו"ת ד. ובכ"מ.
 (7) ראה תו"מ ח"נ ע' 49. וש"נ.
 (8) יתרו יט, ב ובפרש"י. וראה מכילתא שם.
 (9) ראה ויק"ר פ"ט, ט. דא"ז פ' השלום.
 (10) מטות לא, ב. וראה לקו"ת מטות פו, ט.
 (11) ראה גם תו"מ חנו"ז ס"ע 106. וש"נ.
 (12) חסר קצת (המו"ל).
 (13) ר"ה כה, א.
 (14) רמב"ם הל' מלכים ספ"א.
 (15) שבת סג, א. וש"נ.
 (16) א. וראה שהש"ר עה"פ.

(73) ראה גם תו"מ חנו"ז ס"ע 106. וש"נ.
 (74) חסר קצת (המו"ל).
 (75) ר"ה כה, א.
 (76) רמב"ם הל' מלכים ספ"א.
 (77) שבת סג, א. וש"נ.

ב. ומזה מובן גם בנוגע לענין הרגלים — שאע"פ שיש לכל רגל ויו"ט ענינו המיוחד, כלולים בו גם הענינים של שאר הימים טובים: נוסף לכך שכל הימים טובים הם "מועדים לשמחה", יש בכל יו"ט ענין מיוחד השייך לו, כמודגש בשמות הימים טובים כפי שנקבעו בנוסח התפלה שתיקנו אנשי כנסת הגדולה: "חג המצות", "חג השבועות" ו"חג הסוכות" (אף שיש להם עוד שמות, וכמו בחג הסוכות שהשם שנקרא בחומש הוא "חג האסיף"¹¹), ובהמשך לזה מבואר גם ענינו המיוחד של כל יו"ט: "חג המצות" — "זמן חרותנו", "חג השבועות" — "זמן תורתנו", ו"חג הסוכות" — "זמן שמחתנו".

וגם בענין הפרטי של כל יו"ט ישנה התכללות כל הימים טובים; והחילוק שבין המועדים הוא — שבכל יו"ט ישנו ענין עיקרי המודגש בו ביותר ובגלוי: פסח — עיקר ענינו הוא חירות, שבועות — עיקר ענינו מ"ת, וסוכות — עיקר ענינו שמחה; ובתור פרט וטפל כלולים בו גם עניני שאר הימים טובים: בפסח — נוסף לענינו העיקרי, ענין החירות, יש בו גם הענין דמ"ת וענין השמחה; ועד"ז בשבועות, שעיקר ענינו מ"ת — יש בו גם ענין החירות, דכיון ש"אין לך בן חורין אלא מי שעוסק בתלמוד תורה"¹², הרי מובן שע"י התורה נעשה אמיתית ענין החירות, וכן יש בו ענין השמחה, להיותו בכלל "מועדים לשמחה".

ועד"ז בסוכות יש גם ענין החירות — שהרי לא יכולה להיות שמחה אמיתית אם אין חירות אמיתית, כי, אם ישנו דבר המכריחו כו', לא יכולה להיות אצלו שמחה אמיתית, וא"כ, הרי דוקא ע"י החירות יכול להיות "זמן שמחתנו"; וכן יש בסוכות הענין דמ"ת — כמבואר בכ"מ¹³ שסכך הסוכה (שקשור עם ענני הכבוד) נעשה מענן הקטורת דיוהכ"פ, ויוהכ"פ קשור עם מ"ת, כמ"ש¹⁴ "ביום חתונתו", "זה מתן תורה", "יוהכ"פ שניתנו בו לוחות האחרונות"¹⁵, והרי עיקר ענין התורה הוא בלוחות שניות¹⁶ (ועד שאפילו לוחות הראשונות יש לנו ע"י לוחות שניות).

ונמצא, שאע"פ שכל עניני המועדים ישנם בכל אחד מהם, ישנו גם החילוק שביניהם, שיש לכל יו"ט ענינו העיקרי שמודגש בו בגלוי.

(11) תשא לד, כב. (12) אבות פ"ו מ"ב. (13) ראה תו"מ סה"מ תשרי ריש ע' קכח. (14) שה"ש ג, יא. (15) תענית כו, ב (במשנה) ובפרש"י. (16) ראה נדרים כב, ב. שמו"ר רפמ"ו. וש"נ.

יד. והביאור בזה:

ידועה השאלה בנוגע ליצחק שרצה לברך את עשו — איך היתה אצלו קס"ד כזו, בידעו ש"אין שם שמים שגור בפיו"⁶⁴. ומבואר בזה⁶⁵, שיצחק ראה "כי ציד בפיו"⁶⁶, שהו"ע ניצוצות הקדושה שהיו אצלו (כמו ר"מ וכו' שיצאו ממנו), והי' סבור שע"י שישיע לו ריבוי אור, יוכל להוציא ממנו את ניצוצות הקדושה, בדוגמת אבוקה גדולה שמושכת לתוכה את הניצוצות הקטנים.

אך האמת היא, שענין זה הוא רק מצד זה ש"רישי' דעשו בעטפוי דיצחק"⁶⁷, היינו, כפי שיצחק רואה את עשו בשרשו (מבלי להבטיח כיצד יומשך הענין למטה, שאין זה ענינו יצחק); אבל כפי שעשו נמשך ונמצא למטה, לא יועיל להמשיך לו ריבוי אור כו', ואדרבה: ע"י תהי' יניקה ותוספת חיות וכח ללעו"ז כו'.

[ולהעיר גם מהמבואר בשערי אורה⁶⁸ בענין "בעתה אחישנה"⁶⁹, שבאופן ד"אחישנה" יכולים להשאר ניצוצות שלא נתבררו, ורק באופן ד"בעתה" יודעים בוודאות שנתבררו כל הניצוצות].

ועד"ז בענינו:

מצד ענינה של התורה כפי שהיא מלמעלה למטה, יש אפשרות שיצחק יאמר "כל כלי יוצר גו'". אך על זה אומר רשב"י שצריכים להתחשב עם המעמד ומצב של המטה — שזהו ענינו של רשב"י להבהיר ולדאוג למציאות המטה, כפי שמצינו בענין "כל היכא דהוה מחי רבי אלעזר הוה מסי רבי שמעון"⁷⁰, ועד שרשב"י אומר "יכול אני לפטור את כל העולם כולו מן הדין"⁷¹ — "כל העולם כולו" דייקא, לא רק צדיקים ובינונים, אלא גם אלו שלמטה מזה, ועד לדרגא הכי תחתונה; ומצד מציאות המטה, אי אפשר שיצחק יאמר "כל כלי יוצר גו'".

וענין זה פועל שיצחק אומר "גבור בארץ יהי זרעו גו'"; ואילו "כל כלי יוצר גו'" — אומר דוד, "אדמוני עם יפה עינים"⁷², שרק הוא יכול לפעול ענין זה.

ואין לשאול מהו הצורך להזכיר בכל שנה שישנו קס"ד שנשללת

(64) פרש"י תולדות שם, כא. (65) תו"א תולדות כ, סע"ב ואילך. (66) שם כה, כח. (67) תיב"ע ויחי ג, יג. (68) שער הפורים ד"ה יביאו לבוש מלכות שם. וש"נ. (69) ישע"י ס, כב. וראה סנהדרין צח, א. (70) שבת לג, ב. (71) סוכה מה, ב. (72) שמואל"א טז, יב. וראה תו"מ חמ"ח פצ"ד ואילך.

כיון שרשב"י, שהוא ה"פוסק" בפנימיות התורה, שולל את הסברא שיצחק אומר את הפסוק "כל כלי יוצר עליך לא יצלח", ויודע שיצחק אומר את הפסוק "גבור בארץ יהי זרעו וגו' הון ועושר בביתו וגו'" — מדוע הובאה בזהר הקס"ד שיצחק אומר הפסוק "כל כלי יוצר גו'?" ובפרט שלא מצינו שבעל הקס"ד השיב על דברי רשב"י, כך, שגם הוא קיבל את דבריו, וא"כ, מדוע צריכים להביא בזהר גם את הקס"ד?

[ואין לתרץ ע"ד דברי המשנה⁵⁹ "למה מזכירין דברי היחיד בין המרובין . . שאם יאמר האדם כך אני מקובל, יאמרו לו כדברי איש פלוני שמעת", או להיפך, "שאם יראה ב"ד את דברי היחיד ויסמוך עליו וכו'"] — שהרי מדובר כאן אודות ענין של מציאות: איזה פסוק אומר יצחק ביום שני של חג הסוכות].

יג. ויש לבאר זה ע"ד משנת פעם⁶⁰ אודות דברי הגמרא⁶¹ בנוגע ל"כוס של ברכה" דלעתיד לבוא, ש"נותנין לו לאברהם אבינו כוס של ברכה לברך, ואומר להן איני מברך כו', אומר לו ליצחק טול וברך, אומר להן איני מברך וכו'", עד ש"אומר לו לדוד טול וברך, אומר להן איני אברך ולי נאה לברך וכו'" — דלכאורה אינו מובן:

כיון שאברהם ויצחק למדו כל התורה כולה⁶², הרי בודאי למדו גם ענין זה שסוכ"ס יברך דוד. ועאכ"כ בנוגע להקב"ה — שהוא זה שנותן את הכוס לברך — נותן התורה, שבודאי למד כל התורה כולה, ויודע דברי הגמרא הנ"ל שאברהם ויצחק לא יברכו, כי אם דוד, וא"כ, למה צריך ליתן תחילה לאברהם וכו', בידעו מראש שיסרב! ובפרט ע"פ דברי הגמרא במסכת חולין⁶³, שאסור להציע למישהו דבר כשיודעים מראש שיסרב לכך.

ונתבאר בזה, שדוקא לאחרי שמבקשים מאברהם ויצחק וכו', והם מסרבים, אזי יכול דוד לברך, משא"כ אם היו פונים מלכתחילה לדוד, לא הי' יכול לברך, כפי שנתבאר אז בארוכה.

ועד"ז בעניננו: בכדי לבאר שיצחק אומר "גבור בארץ גו'", צ"ל תחילה הקס"ד שיצחק אומר "כל כלי וגו'", ורק לאחרי ששוללים זאת, יכול יצחק לומר "גבור בארץ גו'", כדלקמן.

(59) עדיות פ"א מ"הו (ובתויו"ט).
 (60) תו"מ ח"ג ע' 229 ואילך, ובהערה
 ה"ו. טושו"ע חו"מ סרכ"ח ס"ו. שו"ע אדה"ז
 שם ה"ל אונאה וגניבת דעת סי"ד.
 (61) פסחים קיט, ב.

ג. ובנוגע לעניננו:

כיון ש"חג הסוכות" הוא "זמן שמחתנו", הרי מובן, שדוקא ע"י ענין הסוכה יכול להיות אמיתית ענין השמחה, והיינו, שאע"פ שבחג הסוכות יש כמה מצוות, הנה אמיתית ענין השמחה קשור עם מצות סוכה דוקא.

והענין בזה — ע"פ המבואר בספרי מוסר ודרוש¹⁷ מעלת מצות סוכה לגבי כל שאר המצוות, שהסוכה מקיפה את כל האדם מכף רגלו ועד קדקדו. והמעלה שבסוכה היא אפילו לגבי טלית שגם מקיף את כל האדם (וכפי שנקרא "פריסו דמלכא"¹⁸) — כי:

הטלית מקיף רק ראשו ורובו, ובטלית גופא יש חילוק בין החלק העליון לחלק התחתון (שלכן עושים סימן כדי שלא יחליפו ביניהם¹⁹), וכן יש חילוק בין אמצע הטלית לחלק שבו תלויים חוטי הציצית;

משא"כ סוכה, שמקיפה לא רק ראשו ורובו, אלא גם שולחנו (שקשור עם ענין המזון שהוא החיות של האדם), וללא חילוק בין חלקי הסוכה (ואע"פ שיש נוהגים לעשות סימנים בדפנות הסוכה שלא יתחלפו משנה לשנה²⁰, הרי זה רק בנוגע לדפנות, אבל לא בנוגע לסכך, שאין בו חילוק בין צד זה לצד אחר, וגם אין קפיידא להניח את הסכך (שנשאר משנה לשנה) על אותו מקום בכל שנה, ויתירה מזה: באמצע ימי הסוכות יכולים לשנות את מקום הסכך מצד לצד).

וענין זה שהסוכה מקיפה את כל האדם, מודגש גם בדין שצריך לעשות בסוכה את כל הענינים שבמשך כל השנה עושים בבית — לא רק ענינים עיקריים כמו עניני התומ"צ, או ענינים המוכרחים כמו אכילה ושתי', אלא גם עניני הרשות צריכים להיות בסוכה, ואפילו טיול ודיבור וכו', כמבואר בהלכה²¹.

[ויש להוסיף, שענין ההתכללות מודגש גם בענין השני שבחג הסוכות — מצות נטילת ד' מינים, שמאגדים את כולם ביחד, והיינו, שאף שמצד עצמם חלוקים הם זמ"ז, ועד לחילוק מן הקצה אל הקצה: מאתרוג שיש בו טעם וריח עד לערבה שאין בה לא טעם ולא ריח²² (ואדרבה: אילו לא היו מחולקים זמ"ז, לא הי' שייך בזה ענין האחדות,

(17) ראה גם תו"מ חנ"א ע' 66. וש"נ.
 (18) ראה זח"ב צז, ב. אמרי בינה שער
 הציצית ב, ב. סהמ"צ להצ"צ מצות ציצית
 פ"ב (דרמ"צ טז, א), ובהנסמן שם במ"מ
 וציונים (בהוצאת תשנ"ט — ע' רטו).
 (19) ראה שו"ע אדה"ז אר"ח ס"ח ס"ט.
 (20) ראה נטעי גבריאל ה"ל חה"ס ספ"ט.
 (21) ראה שו"ע אדה"ז אר"ח סתרל"ט
 ס"ד. וש"נ.
 (22) ויק"ר פ"ל, יב.

כיון שמלכתחילה הרי זה ענין אחד, וכל החידוש בענין האחדות הוא רק בנוגע לדברים שבעצם חלוקים הם זמ"ז), מ"מ, מאגדים ומאחדים אותם ביחד (ג' המינים באגודה אחת, וגם האתרוג שאין אוגדים אותו עם שאר המינים, צריך לקרבו אליהם, ולולי זאת לא נתקיימה המצוה). ואף שהברכה היא על הגדול שבהם,²³ הרי ברכות אינן מעכבות²⁴, ומזה מוכח שהברכה היא רק הוספה על המצוה, ואילו המצוה עצמה היא באופן שכל ד' המינים מתאחדים ביחד].

ד. וזוהי גם השייכות של מצות סוכה לענין השמחה — כיון שגם ענין השמחה מקיף את כל האדם בשוה:

ענין החירות — עיקרו בראש, אבל לא ברגל, שהרי הרגל רגיל לקבל ולקיים פקודות, כך, שענינו של הרגל הוא קבלת עול, ולא חירות. — הן אמת שכאשר הראש הוא במצב של חירות, אזי גם הרגל הוא באופן אחר, אבל, אין זה ענין ששייך לרגל באופן ישיר, כי אם שהחירות שבראש פועלת גם על הרגל, ובמילא, גם החילוק אינו גדול כ"כ.

ועד"ז ענין התורה — קשור בעיקר עם הראש, כי, אע"פ שהתורה צריכה לחדור את כל עניני האדם, להיותה "תורת חיים", "הם חיינו ואורך ימינו", הרי היא חכמתו של הקב"ה, וגם אצל האדם הרי היא קשורה בעיקר עם הראש — הבנה והשגה (וכמו בנוגע לחיות הנפש, שאע"פ שהנפש נמצאת בכל האברים, הרי זה בעיקר במוח ולב, כמבואר בתניא²⁵).

ואילו ענין השמחה הוא ללא התחלקות כלל, שהרי שמחה פורצת גדר²⁶, שמבטלת כל עניני הגבלות והתחלקות, והיא בכל מקום בשוה.

ויש להוסיף, שענין זה מודגש גם בשמחת בית השואבה — כדאיתא במשנה²⁷ (והובא ברמב"ם²⁸) ש"חסידים ואנשי מעשה היו מרקדין בפניהם באבוקות של אור שבידיהן כו" (זורקין אותם כלפי מעלה ומקבלין אותם), והיינו, שהעיקר הוא ענין הריקוד [שלכן נאמר "היו מרקדין .. באבוקות של אור", ולא היו זורקין אבוקות של אור בשעת הריקוד — כיון שהעיקר הוא הריקוד, אלא שבשעת מעשה היו זורקין אבוקות של אור], והרי מעלת הריקוד היא שמבטלים את כל ההגבלות, והוא בכל הגוף בשוה — שכל הגוף רוקד, גם הרגל, ואדרבה: עיקר ענין הריקוד הוא ברגל.

(23) ראה שו"ע אדה"ז שם סוסתרנ"א. וש"נ.
 (24) ראה שו"ע אדה"ז או"ח סל"א ס"ב. ועוד.
 (25) סוסל"ג. ס"ס ס"ב. סס"ו ס"ב. סוסס"ח.
 (26) סוכה נא, סע"א ואילך (ובפרש"י).
 (27) ה' לולב פ"ח הי"ג.
 (28) ראה סה"מ תרנ"ז ס"ע רכג ואילך.

ש"כל נפש ונפש מבית ישראל יש בה מבחי' משרע"ה .. (ש)נקרא רעיא מהימנא", ועד"ז בנוגע לאבות, ש"אין קורין אבות אלא לשלשה⁴⁹, שלהיותם "אבות" של כל אחד מישראל, הרי ישנו פס"ד ברור במשנה⁵⁰ שהאב זוכה לבנו כו' (בנוגע לחמש הענינים שנימנו שם), שזהו עוד יותר מענין ה"רועים", כיון שאצל "אב" הרי זה באופן של ירושה; ועד"ז מובן בנוגע לבעש"ט והמגיד ואדמו"ר הזקן וכו', שהם לא רק בבחי' רועה נאמן, אלא הם גם מורישים עניניהם לכאו"א.

יב. והנה, כבר דובר בארוכה⁵¹ אודות הפסוקים שאומרים האושפיזין, כמ"ש בזהר⁴³ שאברהם אומר הפסוק⁵² "אז תתענג על ה'", ויצחק אומר הפסוק⁵³ "כל כלי יוצר עליך לא יוצלח", וממשיך בזהר: "אמר רבי שמעון, האי, דוד מלכא אמר לי' .. אבל יצחק קאמר גבור⁵⁴ בארץ יהי' זרעו וגו' הון ועושר בכיתו וגו'".

והטעם שאי אפשר לומר שיצחק אומר הפסוק "כל כלי יוצר עליך לא יוצלח" — כיון⁵⁵, פסוק זה שייך לענין של מלחמה, ואילו אצל יצחק לא שייך ענין של מלחמה, כיון שענינו גבורות דאצילות, והרי באצילות הכל קדושה, ואין מציאות של לעו"ז;

פסוק זה אומר דוד המלך, שענינו ספירת המלכות, וכיון שיורדת לבי"ע, לכן צריך להבהיר ש"כל כלי יוצר עליך לא יוצלח";

ואילו יצחק אומר הפסוק "גבור בארץ יהי' זרעו וגו' הון ועושר בכיתו וגו'" (לא רק "הון", שיכול להיות גם באופן ש"אי אתה מצווה עליו לעשרו"⁵⁶, אלא גם "עושר") — שמורה על המשכת הברכות בריבוי ובאופן של תגבורת, שזוהי המעלה שבברכות יצחק: "ויתן לך האלקים מטל השמים ומשמני הארץ ורוב דגן ותירוש וגו'"⁵⁷, כמבואר בסידור ד"ה להבין ענין תק"ש ע"פ כוונת הבעש"ט ז"ל⁵⁸, "שעיקר ומקור כל הברכות לעולם המשיך יצחק דוקא, ולא מצינו ענין ברכות כאלה לא לאברהם ולא ליעקב כו'".

אך עדיין אינו מובן:

(49) ברכות טז, ב.
 (50) עדיות פ"ב מ"ט.
 (51) שיחת שחז"מ ס"ב ואילך.
 (52) ישע"י נח, יד.
 (53) שם נד, יז.
 (54) תהלים קיב, ב"ג.
 (55) ראה סידור (עם דא"ח) שם, סע"ג ואילך. וראה גם תו"מ שם.
 (56) כתובות טז, ב. ספרי ופרש"י ראה טו, ח.
 (57) תולדות כז, כח.
 (58) בסופו (רמז, ב).

המלך; וידוע גם פתגם כ"ק מו"ח אדמו"ר⁴⁰ שאצלנו באים גם האושפיזין החסידיים: הבעש"ט, המגיד, אדמו"ר הזקן, אדמו"ר האמצעי, הצמח צדק, אדמו"ר מהר"ש, אדמו"ר (מהורש"ב) נ"ע (כולל גם כ"ק מו"ח אדמו"ר שהוא ה"אושפיזא" ששייך לשמע"צ, שקשור עם יוסף שענינו "עצרת", שעוצר וקולט את כל הענינים שלפנ"ז, והנמשל מובן מעצמו). והסדר בזה — שבכל יום ישנו ה"אושפיזא" העיקרי השייך ליום זה, אבל לא רק הוא בלבד, אלא יחד עמו — "ועימי כו" — באים גם כל שאר האושפיזין.

וע"פ המדובר כמ"פ — משתקף גם ענין זה בנגלה: יש דין שהסוכה צריכה להיות ראוי לכל שבעת ימי הסוכות⁴¹. ולכאורה: למה לא מספיק היותה ראוי ליום זה?! אך הענין בזה — שבכל יום צ"ל התכללות מכל ז' הימים, שיהיו "עימי" כל שאר ששת הימים. ועד"ז בנוגע לאושפיזין, שבכל יום בא האושפיזא המיוחד ליום זה יחד עם כל שאר האושפיזין.

וכיון שההתוועדות נערכת בין יום ב' ליום ג', הרי זה קשור הן עם יום א' וב', שהאושפיזין העיקריים הם אברהם ויצחק, וכן הבעש"ט והמגיד, והן עם יום ג', שהאושפיזא העיקרי הוא יעקב, וכן אדמו"ר הזקן. וכבר דובר פעם⁴² אודות השייכות של הבעש"ט לאברהם, המגיד ליצחק, ואדמו"ר הזקן ליעקב. ומזה מובן גם שהפסוק שאומר יעקב⁴³ — "אז יבקע כשחר אורך"⁴⁴ — שייך גם לאדמו"ר הזקן, כי, אדמו"ר הזקן פעל את בקיעת האור של נגלה דתורה ופנימיות התורה (תורת החסידות) באופן שיומשך לכאו"א בהבנה והשגה.

ולהעיר מהידוע⁴⁵ שמצאו כתב של הרה"צ ר' לוי יצחק מבאָרדיטשוב שכותב אודות אדמו"ר הזקן שאילו הי' בימי הרי"ף והרמב"ם הי' כאחד מהם, וידוע גם מאמר הצ"צ⁴⁶ שאילו הי' בימי התנאים והאמוראים הי' מהגדולים שבהם.

ולכאורה: מדוע מספרים זאת לנו?! ובלשון התניא⁴⁷: "מי הוא זה ואיזהו אשר ערב לבו לגשת להשיג כו" — בנוגע למשה רבינו, ומזה מובן גם בנוגע ל"אפתשטותא דמשה"?! אך הענין הוא — כמבואר בתניא⁴⁸

(40) ראה תו"מ חנ"ד ע' 96. וש"נ.

(41) ראה סוכה כג, א. וש"נ.

(42) ראה שיחת שבת חוהמ"ס תשכ"ז ס"ו

ואילך (תו"מ חמ"ח ס"ע 115 ואילך). וש"נ.

(43) זהר שם קד, א.

(44) ישע"י נח, ח.

(45) פמ"ד (סג, א).

(46) ח"ד תרסב, רע"א. סה"ש תרפ"ז ע' 230.

(47) רפמ"ב.

(48) רפמ"ב.

ה. ולכן, כאשר מתאספים עכשיו כולם ביחד (מצד איזה סיבה שתהי'),

— אם מצד שמחת בית השואבה, או מצד שמחת יו"ט, או מצד פגישתם של יהודים שלא התראו במשך עשרות שנים, והיו מן הקצה אל הקצה (וכמבואר בחסידות²⁹ בנוגע לשמחה דחג הסוכות לאחרי יוהכ"פ, שזהו כמשל שני אנשים שלא התראו במשך הרבה שנים, ובפרט שהיו בשבי' כו', שכאשר חוזרים ונפגשים לאח"ז אזי אין שמחה למעלה מזו) — צריך להיות הענין דשמחה פורץ גדר — שמחה שמסירה ומבטלת את כל ההגבלות,

ועי"ז פועלים גם למעלה — "כמים הפנים לפנים גו"³⁰ — פריצת גדרו של עולם ופריצת כל סדר השתלשלות, ועד ש"יעלה הפורץ לפנינו"³¹, בביאת משיח צדקנו, בקרוב ממש.

* * *

ו. האמור לעיל שהשמחה של חג הסוכות היא בכל הענינים מהראש ועד הרגל בשוה, יכול להיות בכמה אופנים — בהתאם לכך שהאחדות של כמה ענינים יכולה להיות בכמה אופנים:

יש אחדות שהיא מצד ענין שאין בו התחלקות בין גדול לקטן, אלא כולם שוים בו, והיינו, שההתאחדות היא ע"י נקודה משותפת שביניהם, וזה גופא הוא החידוש — שהקישור שביניהם אינו בענין שיש בו התחלקות, אלא בענין ששניהם שוים בו.

ויש אופן ערב יותר ("געשמאָקער") — שהאחדות היא לא רק מצד ענין שאין בו התחלקות, אלא אפילו בענין שיש בו התחלקות פועלים שיהיו שניהם בשוה, אבל באופן שגם אצל העליון ישנו ענין זה רק באותה מדה שהתחתון יכול לקבל, והיינו, שאע"פ שזהו ענין שיש בו התחלקות של ראש ורגל, מסתפק הראש בכך שגם אצלו יהי' רק כמו אצל הרגל, ועי"ז שוים שניהם.

ולמעלה מזה — שהאחדות היא גם מצד ענין שבעצם יש בו התחלקות (כנ"ל), אבל לא באופן שהראש מסתפק בענינים השייכים לרגל, אלא אדרבה — שפועלים על הרגל שגם הוא יהי' כמו הראש,

(29) ראה לקו"ת דרושי שמע"צ פג, ד. (31) ע"פ מיכה ב, יג. וראה אגדת בראשית

פט, ב. ובכ"מ.

(30) ספס"ג. ב"ר פפ"ה, יד ופרש"י שם.

(31) משלי כז, יט.

והיינו, שאע"פ שהרגל מצד עצמו אינו שייך לזה, הרי זה נפעל מצד זמן המסוגל ועבודת האדם כו'.

ז. ובפרטיות יותר:

באופן הא' — ההתאחדות היא מצד קבלת עול, והיינו, שהאחדות בענין השמחה היא באופן של קבלת עול שבו שוים כולם, הראש והרגל (ראף שנקל יותר לפעול קב"ע ברגל מאשר בראש, הנה לאחרי שפועלים זאת בראש, הרי הוא בשוה עם הרגל).

באופן הב' — ההתאחדות היא מצד ענין המעשה, שעיקרו ברגל, שזהו ענין הריקוד ברגלים, אבל ענין זה יכול להיות גם בראש — עי"ז שבשעת הריקוד מנענע בראשו למעלה ולמטה לפנים ולאחור כו', אלא שאעפ"כ אין זה עיקר ענינו של הראש (שעיקרו הו"ע ההבנה וההשגה בשכל), כי אם באופן שהראש מסתפק בענין המעשה השייך לרגל.

ולמעלה מזה הוא אופן הג' — שגם ברגל פועלים ענין של הבנה והשגה. וע"ד שמצינו הענין ד"שמועה טובה תדשן עצם"³², שגם ענין של "שמועה" הקשור עם חוש השמיעה, פעל שיומשך ענין התענוג גם בעצם שברגל. ועד"ז נמשכת ברגל גם השמחה שמצד הבנה והשגה.

ח. ועפ"ז יש לבאר הדיוק בדברי הרמב"ם בנוגע לשמחת בית השואבה, שמאריך בלשונו לגבי הקיצור במשנה (והרי ידוע גודל הדיוק בדברי הרמב"ם בנוגע לכל תיבה), ומבאר ג' ענינים: (א) "לא היו עושין אותה עמי הארץ וכל מי שירצה", (ב) "גדולי חכמי ישראל וראשי הישיבות והסנהדרין והחסידים והזקנים ואנשי מעשה הם שהיו מרקדין כו'", (ב) "כל העם האנשים והנשים כולן באין לראות ולשמוע".

ולכאורה אינו מובן מהו הצורך בכל אריכות הדברים — להקדים ש"לא היו עושין אותה .. כל מי שירצה", בה בשעה שהי' יכול לומר בקיצור, שגדולי חכמי ישראל כו' היו מרקדין וכו'?

ויוכן ע"פ האמור לעיל:

אילו הי' נאמר רק שגדולי חכמי ישראל כו' היו מרקדין כו', ללא ההקדמה ש"לא היו עושין אותה .. כל מי שירצה", הי' מקום לפרש שזוהי שמחה ששייכת בעצם לכאו"א, אלא שבפועל היו עושין אותה חסידים ואנשי מעשה.

ולכן מקדים ש"לא היו עושין אותה .. כל מי שירצה", היינו, שזוהי שמחה מיוחדת שרק חסידים ואנשי מעשה יכולים לפעול אותה;

(32) משלי טו, ל. וראה גיטין נו, ב.

ואעפ"כ, החידוש הוא שגם בענין זה היתה התאחדות של כל הסוגים שבבני" — ש"כל העם האנשים והנשים כולן באין לראות ולשמוע", ומובן שכיון שע"פ תורה "באין לראות ולשמוע", בודאי היתה אצלם פעולת הראי' והשמיעה — שיש בזה מה שאין בזה: מעלת הראי' — שפועלת התאמתות גדולה באופן שגם אם ירצו להפריך את הדבר, יטען הרואה: עיני ראו ולא זר; ומעלת השמיעה — שפועלת תפיסת הענין בכל פרטיו באופן של הבנה והשגה.

ט. אמנם, דובר כמ"פ³³ שעכשיו שביהמ"ק אינו קיים בפועל, הנה "קלקלתנו היא תקנתנו"³⁴, ששמחת בית השואבה שייכת לא רק לחסידים ואנשי מעשה, אלא כל אחד מישראל יכול לפעול את השמחה שחסידים ואנשי מעשה היו פועלים בזמן שביהמ"ק הי' קיים.

ומשמחה זו נמשך על כל השנה כולה, כמובן ממארוז"³⁷ "מי שלא ראה שמחת בית השואבה לא ראה שמחה מימיו", שכאשר "ראה שמחת בית השואבה", נמשכת השמחה בכל ימיו,

ובאופן שנמשכת למטה מעשרה טפחים בכל המצטרך, הן בענינים גשמיים והן בענינים רוחניים, הן בענינים הכלליים והן בענינים הפרטיים (שלאמיתו של דבר הרי גם הם ענינים כלליים, כיון שכל אחד הוא חלק מכלל ישראל),

ובכולם נמשך הענין ד"זמן שמחתנו" — לשון רבים, "ישמח"³⁵ ישראל בעושו"ו ו"ישמח"³⁶ ה' במעשיו"³⁷, בשמחה וטוב לבב, בטוב הנראה והנגלה למטה מעשרה טפחים.

* * *

י. צוה לנגן ואמר מאמר ד"ה ובחמשה עשר יום וגו'.

* * *

יא. בהמשך להמדובר במאמר³⁸ שבו נזכרו גם תורות הבעש"ט הרב המגיד ורבינו הזקן — יש להזכיר גם אודות ענין האושפיזין, כידוע שבשבעת ימי הסוכות מזמינים את שבעת האושפיזין³⁹, מאברהם עד דוד

(33) ראה גם שיחת יום ב' דחה"ס דאשתקד ס"ב (תו"מ חני"ד ע' 110). וש"נ. ואילך. ובכ"מ.

(34) ע"ד שבת פ, ב (ועוד): "קילקולו זהו תיקונו".

(35) תהלים קמט, ב.

(36) דא"ח) שער הסוכות בתחלתו (רנו, א ואילך).

(37) דא"ח) שער הסוכות בתחלתו (רנו, א ואילך).

(38) בתחלתו (לעיל ע' ...).

(39) זח"ג קג, ב ואילך. וראה סידור (עם דא"ח) שער הסוכות בתחלתו (רנו, א ואילך).